

Udviklingstendenser dagpleje og daginstitutioner 2022

Januar 2022

Undersøgelsen er udført på bestilling af

FOA

Henvendelser:

FOA

Stauings Plads 1-3

1790 København V

Tlf.: 46 97 26 26

Rapporten er udarbejdet af seniorkonsulenterne Niels Glavind og Susanne Pade, Bureau 2000 – analyse og forskning.

Henvendelser vedr. undersøgelsens tekniske indhold til:

Bureau 2000 – analyse og forskning

Skråplanet 29

3500 Værløse

Tlf.: 44 66 22 64

www.bureau2000.dk

Copyright: Bureau 2000

ISBN: 978-87-94288-00-2

Indholdsfortegnelse

Forord	4
Hovedresultater.....	5
Metode	6
1. Udviklingen i efterspørgslen efter dagtilbud.....	7
1.1 Antal indskrevne.....	8
1.2 Særligt om udviklingen på dagplejeområdet	10
1.3 Udviklingen i privatinstitutioner og puljeordninger	12
1.4 Private pasningsordninger.....	13
1.5 Udviklingstendenser fremover	15
2. Forældrenes betaling.....	20
2.1 Taksterne	20
2.2. Krav om bleer	22
2.3. Hvad skal familierne tjene for at få dækket forældrebetalingen?	23
2.4 International sammenligning	24
2.7 Frokostordninger	26
3. Dagtilbuddenes organisering: Valgmuligheder, aldersgrænser, ledelse og tilsyn	28
3.1 Valgmuligheder.....	28
3.2 Aldersgrænser	30
3.3 Område- og klyngeledelse	32
Bilag 1	33
Beregning af indkomstkrav.....	33
Bilag 2.	36
Billigst og dyrest i 2022.....	36

Forord

Om 15 år vil der være 80.000 flere børn i dagtilbud og SFO end der er i dag. Det kræver flere ansatte. Samtidig er der politisk stillet krav om, at andelen af uddannet personale i daginstitutionerne ikke må falde. Der skal altså også ansættes flere pædagogiske assistenter og pædagoger i daginstitutionerne.

Et flertal af de kommuner, der har taget stilling til, hvordan de vil skaffe flere pædagogisk uddannede, vil understøtte meritforløb til pædagoguddannelsen, meritforløb til den pædagogiske assistentuddannelse og oprette flere elevpladser på den pædagogiske assistentuddannelse.

Kravet om minimumsnormeringer i daginstitutionerne, med uændret uddannelsesandel, bliver udfordrende at opfylde for mange kommuner. Der kan det være en fordel at øge antallet af børn i dagplejen.

Men det er svært at rekruttere nye dagplejere i kommunerne. Og vanskelighederne ved at skaffe dagplejere vil efter alt at dømme blive større de kommende år, fordi mange dagplejere nærmer sig den alder, hvor de går på pension. Man kan frygte, at det vil friste nogle kommuner til at gøre børnegrupperne hos dagplejerne større, så flere dagplejere i stedet for tre eller fire børn fast har fem dagplejebørn. Det vil FOA stærkt fraråde, ligesom vi vil opfordre kommuner, der allerede i dag indskriver fem børn i dagplejen til at stoppe med det. For børnenes skyld, men også for at kunne tiltrække flere nye dagplejere.

Allerede nu kan vi se, at der sker en stigning i antallet af kommuner, som indskriver femte barn. Men det er altså en forkert udvikling, som også vil gøre dagplejen til et mindre attraktivt tilbud at vælge for forældrene. I dag foretrækker næsten lige så mange forældre ellers dagplejen frem for daginstitution til deres barn. Men fordi kommunerne allerede har problemer med at skaffe dagplejere nok, får mange forældre ikke opfyldt ønsket om en dagplejeplads.

Kommunerne bør tage udfordringerne med manglen på dagplejere alvorligt. De bør gå vilkårene for at være dagplejer igennem med en tættekam. Der vil altid være mennesker, for hvem selve jobbet er et ønskejob, men som finder vilkårene uspiselige. Kravene til, om man må have husdyr, have egne børn indskrevet m.m. gør en forskel.

Endelig vil vi opfordre kommunerne til at lægge en plan for uddannelse af dagplejere til pædagogiske assistenter eller pædagoger. Det vil ikke alene komme børnene til gavn, men giver også den enkelte dagplejer en faglig stolthed, som vil gøre det mere attraktivt både at blive eller gå ind i faget. Rapporten her viser med al tydelighed, at det er der behov for at gøre en særlig indsats for, så forældre fortsat frit kan vælge det, som de mener er det rette dagtilbud til deres børn.

Kim Henriksen

Sektorformand

Pædagogisk Sektor

Hovedresultater

Bureau 2000 har igen i år gennemført en rundspørge til alle landets kommuner efter anmodning fra FOA.

Udvalgte hovedresultater er:

- Det stigende børnetal betyder, at antallet af pladser i dagtilbud og SFO skal øges med ca. 60.000 om ti år. Da normeringen samtidig skal forøges, skal det pædagogiske personale øges med godt 12.000 fuldtidsbeskæftigede i forhold til nu. Om 15 år vil der være ca. 80.000 flere børn i pasning end nu.
- Det øgede personalebehov betyder, at det kan blive svært at sikre uddannet personale. Et stort antal kommuner søger at modvirke dette ved at understøtte merituddannelser eller ved at satse på flere elever til den pædagogiske grunduddannelse.
- Det kan blive et problem at fastholde det nuværende antal dagplejere de kommende år, blandt andet på grund af dagplejernes stigende aldersgennemsnit. 50 pct. af dagplejerne var over 53 år eller mere pr. oktober 2021. Mange må således forventes at forlade faget de nærmeste år. Kun 14 pct. er under 40 år.
- Mange steder indskrives fem børn i det enkelte dagplejehjem. 76 kommuner har svaret på dette, og af dem har 20 kommuner dagpleje med 5 faste børn – også ud over gæstepleje. 40 kommuner benytter sig af muligheden om 5. barn, men kun i forbindelse med gæstepleje.
- Antallet af børn indskrevet i private daginstitutioner og private pasningsordninger er nogenlunde uændret fra 2021-2022. Men der er en stigning i antallet af forældre, der vælger at få tilskud til pasning af egne børn.
- På landsplan er forældrebetalingen for 0-2-årige steget med et par pct. point i forhold til 2021 (målt i faste priser). Dette hænger formentlig bl.a. sammen med, at mange kommuner har øget driftsudgifterne i forbindelse med den gradvise indførelse af minimumsnormeringer.
- Forældrebetalingen i Danmark er markant højere, end hvad man finder i vore nabolande.
- Omfanget af område-klyngeledelse er det samme som i 2021. Over halvdelen af de indskrevne børn i dag er i dagtilbud i kommuner med områdeledelse.
- 88 pct. af vuggestuebørnene og 60 pct. af børnehavebørnene er omfattet af en frokostordning
- I 40 kommuner er aldersgrænsen for, hvornår børnene rykker fra dagpleje/vuggestue til børnehave under 3 år.

Metode

Undersøgelsen er gennemført i november/december 2021 af Bureau 2000, der har indhentet oplysninger fra alle landets kommuner om antal indskrevne børn, takster m.v. pr. 1. januar 2022. Oplysningerne er indhentet via et elektronisk spørgeskema og efterfølgende sendt til tjek i kommunen. Når det gælder forældrebetalingen i 2022, er der svar fra alle 98 kommuner, mens nogle kommuner har undladt svar på enkelte andre spørgsmål.

1. Udviklingen i efterspørgslen efter dagtilbud

I dette afsnit ses på udviklingen i antal indskrevne børn i dagtilbud det seneste år, ligesom udviklingen fremover vurderes.

Den andel af børn, der er indskrevet i dagtilbud, er omtrent uændret. Der er heller ikke nogen større ændring i antallet af børn indskrevet i privatinstitutioner eller antal børn i private pasningsordninger. Derimod synes der at være øget interesse for ordningen med tilskud til pasning af egne børn.

Der er fortsat store udfordringer med at rekruttere dagplejere, og en stor del af de nuværende ansatte dagplejere er over 50 år. Mange kommuner anvender 5. barns pladsen for at kunne placere alle de børn, der ønsker dagpleje. Hvis ikke der gøres noget ekstraordinært for at skaffe flere dagplejere, må man forudse et fortsat fald i dagplejen. Det vil igen betyde, at man ikke vil kunne tilgodese alle forældre, der faktisk ønsker dagpleje, og at kommunerne må påregne betydelige udgifter til etablering og drift af vuggestuepladser.

Ser vi 10 år frem fra i dag, dvs. til 2032, øges pladsbehovet med

Ca. 17.000 ekstra pladser i vuggestue/dagpleje

Ca. 25.000 ekstra pladser i børnehave

Ca. 18.000 ekstra pladser i SFO

Antager man,

- at personalenormeringen i daginstitutioner ikke forøges ud over de forbedringer, der er en følge af minimumsnormeringerne
- at dagplejen bevarer sin andel af pladser til 0-2-årige
- at normeringen i SFO'erne ikke forøges ud over de forbedringer, der er bevilget med finansloven for 2022

vil der om 10 år være behov for godt 12.000 flere fuldtidsansatte på området. Med en uændret andel af uddannet personale skal der skaffes over 8.000 flere uddannede.

På den baggrund er mange kommuner gået i gang med tiltag, der kan sikre flere uddannede på området. Blandt de kommuner, der har taget stilling, er der således

- et flertal, der vil understøtte meritforløb til pædagoguddannelsen
- et flertal, der vil understøtte meritforløb til den pædagogiske assistentuddannelse
- et flertal, der vil oprette flere elevpladser til den pædagogiske assistentuddannelse

57 kommuner, har oplyst, hvornår de forventer at opfylde kravene til minimumsnormering. Heraf er der 33 kommuner, der mener, de allerede opfylder kravene eller vil opfylde dem inden 2024. 24 kommuner venter først at opfylde kravene i 2024 – når loven kræver det.

1.1 Antal indskrevne

Der er fra 2015 sket en omlægning af Danmarks Statistiks måde at opgøre børn og personale, når det gælder børn under skolealderen i daginstitutioner og dagpleje. Indtil 2014 blev børn og personale opgjort hvert år på en bestemt tællingsdag i begyndelsen af oktober, men fra 2015 har man i stedet opgjort et årsgennemsnit. Dette årsgennemsnit er desuden omregnet til fuldtidspladser.

Omlægningen af statistikken betyder, at en beregning af normeringer og antal indskrevne børn ikke kan gå længere tilbage end til 2015, hvis man anvender Danmarks Statistiks tal.

For alligevel at kunne vurdere udviklingen, har Bureau 2000 spurgt kommunerne om antallet af indskrevne børn pr. 1. oktober i årene 2016-2021. Tabel 1 viser den skønnede udvikling i antallet af indskrevne børn under skolealderen.

Tabel 1. Indskrevne børn under skolealderen i kommunale dagtilbud 2010 -2021

Dagtilbudstype	1. oktober 2010	1. oktober 2014	1. oktober 2016	1. oktober 2017	1. oktober 2018	1. oktober 2019	1. oktober 2020	1. oktober 2021
	Indskrevne børn							
Dagpleje	59.850	41.084	34.328	33.718	32.747	30.687	29.608	28.171
0-2-årige børn i daginstitution	68.751	67.079	66.398	65.535	70.412	72.726	71.501	71.695
3-5-årige børn i daginstitution	171.720	162.697	156.119	149.537	146.750	151.719	155.768	154.342

Kilde: Statistikbanken (Danmarks Statistik) og rundspørger til kommunerne. 74 kommuner ud af 98 har givet oplysninger om indskrevne pr. 1. oktober 2021. For de sidste 24 kommuner er anvendt tal fra kommunens budgetforudsætninger for 2021.

Antal indskrevne børn bør ses i relation til børnetallet. Tabel 2 viser udviklingen, hvis antallet af indskrevne sættes i forhold til antallet af børn i de relevante aldersgrupper pr. oktober det pågældende år. Det ses, at der fortsat er et beskedent fald i antallet af andelen af børn, der bruger dagpleje.

Tabel 2. Indskrevne børn under skolealderen i kommunale dagtilbud 2010, 2014 og 2016-2021 i pct. af aldersgruppe

Dagtilbudstype	1. oktober 2010	1. oktober 2014	1. oktober 2016	1. oktober 2017	1. oktober 2018	1. oktober 2019	1. oktober 2020	1. oktober 2021
	Pct. af aldersgruppe							
Dagpleje	30,8	23,8	19,3	18,5	17,6	16,5	16,0	15,2
0-2-årige børn i daginstitution	35,4	38,8	37,3	35,9	37,7	39,1	38,5	38,8
3-5-årige børn i daginstitution	87,2	84,9	86	84,3	83,1	84,3	84,8	83,5

Kilde: Statistikbanken (Danmarks Statistik) og rundspørge til kommunerne. Daginstitutioner omfatter kommunale og selvejende institutioner, men ikke private daginstitutioner.

Når det gælder skolefritidsordninger og fritidshjem, fremgår udviklingen siden 2017 af tabel 3.

Tabel 3. Indskrevne i SFO og fritidshjem 2017-2021

	Skolestart 2017	Skolestart 2018	Skolestart 2019	Skolestart 2020	Budget 2021
	Antal indskrevne				
Kommunale fritidshjem og SFO	222.378	214.857	211.183	199.858	214.127
Privat SFO	39.766	39.332	39.276	37.896	38.848
I alt	260.987	252.506	246.698	249.656	252.975

Kilde: Statistikbanken (Danmarks Statistik). For 2021: De kommunale budgetteringsforudsætninger.

I tabel 3 bygger tallene fra 2017-2020 på data fra Statistikbanken, mens 2021-tallene bygger på de kommunale budgetteringsforudsætninger.

Udviklingen på SFO-området skal blandt andet ses på baggrund af, at antallet af 6-9-årige børn er faldet med 10 pct. fra 1. oktober 2017 til 1. oktober 2021. Antallet af indskrevne i SFO eller fritidshjem er kun faldet med 3 pct. Samlet vurderes på den baggrund, at efterspørgslen efter SFO og fritidshjem er svagt stigende de seneste år.

I perioden 2017 er fritidshjemmenes andel af pladser i kommunale fritidstilbud faldet fra 4,8 pct. til 0,6 pct. Udviklingen tog især fart i 2020, hvor de københavnske fritidshjem blev omlagt til SFO'er. På de kommunale 2021-budgetter udgør fritidshjemspladserne knap 0,1 pct.

Ser vi endelig på antallet af klubbørn kan man med udgangspunkt i de kommunale budgetteringsforudsætninger skønne antallet således:

Klubbørn i SFO: 34.058 børn¹

Fritids- og ungdomsklubber efter dagtilbudsloven: 45.965 børn²

Ungdomsskoleklubber: 17.856 børn

I alt: 97.879 børn

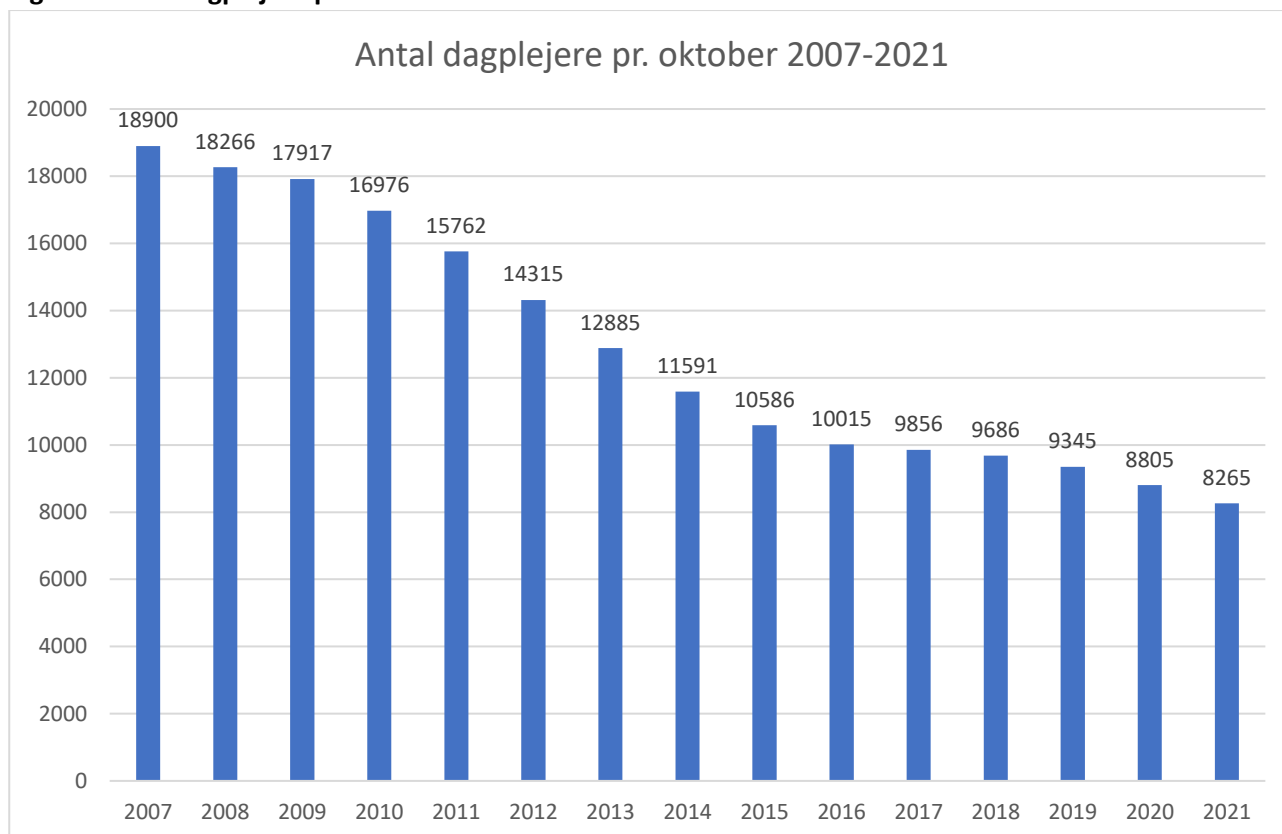
¹ Det antages, at aldersfordelingen i 2021 er den samme, som den var ifølge DST i 2020, og at børn på 10 eller mere tælles som klubbørn.

² Ifølge Danmarks Statistik var der 55.427 børn i fritids- og ungdomsklubber ved skolestart 2020. Man kan dog godt tænke sig, at tallet falder i årets løb.

1.2 Særligt om udviklingen på dagplejeområdet

Der har i en årrække været et fald i antallet af dagplejere. Dette fremgår af Figur 1.

Figur 1. Antal dagplejere pr. oktober 2007-2021

Kilde: KRL

Faldet i antallet af dagplejere det sidste år er på godt 6 pct., mens antallet af dagplejebørn er faldet med godt 5 pct.

76 kommuner har svaret på et spørgsmål, om man benytter sig af muligheden af at indskrive fem børn i det enkelte dagplejehjem. 40 kommuner benytter sig af denne mulighed, men kun i forbindelse med gæstpleje. 20 kommuner bruger dagpleje med 5 faste børn – også ud over gæstpleje – en del af dem dog kun i kortere perioder. 16 kommuner benytter ikke 5 børns dagpleje. I forhold til 2021 er der et par ekstra kommuner, der benytter muligheden for at indskrive fem børn.

Dette understreger, at den vigtigste årsag til det faldende antal dagplejebørn er vanskelighederne ved at rekruttere dagplejere.

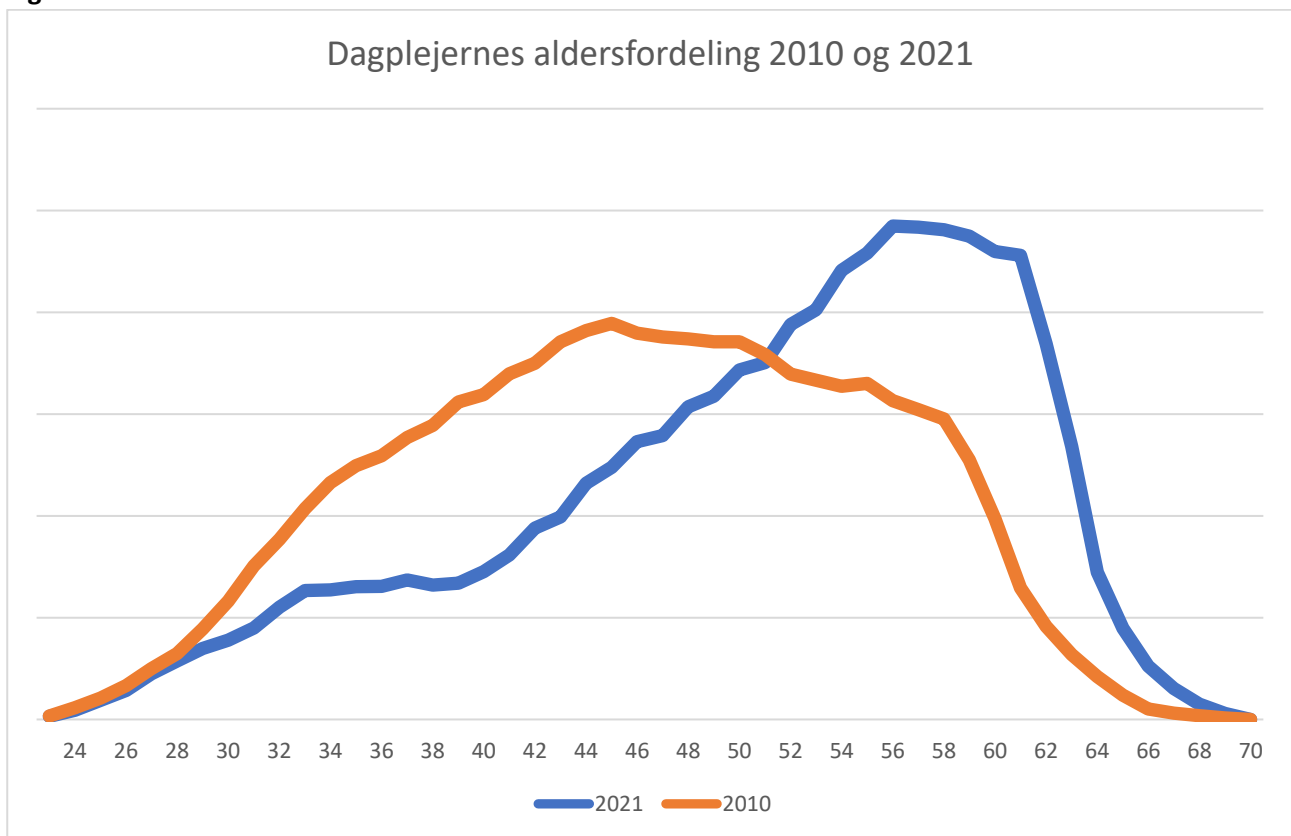
Der er således ikke noget, der tyder på, at faldet skyldes, at forældrene generelt ikke ønsker dagpleje. En undersøgelse gennemført i 2020 af FOA i samarbejde med Epinion, viste således, at 37 pct. af forældrene

foretrak vuggestue frem for dagpleje, mens 28 pct. foretrak dagpleje. Godt en tredjedel mente, at man ikke kan sige, at den ene pasningsform generelt er bedre end den anden.

I dag er 28 pct. af de 0-2-årige, som er i offentlig pasning, indskrevet i dagpleje – resten i institution. Hvis fordelingen mellem dagpleje og institution fulgte forældrenes præferencer, kunne man forvente lidt flere i dagpleje.

Vanskelighederne ved at skaffe dagplejere vil efter alt at dømme blive forstærket de kommende år, fordi mange dagplejere nærmer sig den alder, hvor de må forventes at trække sig tilbage. Dette illustreres af figur 2.

Figur 2

Kilde: KRL

Det ses af figur 2, at dagplejerne i 2010 havde en rimeligt jævn aldersfordeling med mange dagplejere i 40'erne. I dag er der en stor gruppe i slutningen af 50'erne. Man må derfor i løbet af få år regne med en betydelig aldersbetinget afgang fra faget.

Det betyder, at der må forventes et yderligere fald i antallet af dagplejere de kommende år, medmindre det lykkes at øge rekrutteringen væsentligt. Og det betyder igen, at man flere steder må sige nej til forældreønsker om dagpleje, ligesom kommunerne må påregne yderligere udgifter til etablering af flere vuggestuepladser.

1.3 Udviklingen i privatinstitutioner og puljeordninger

Ser vi på udviklingen i antallet af private daginstitutioner, fremgår nogle hovedtal af Tabel 4.

Tabel 4. Udviklingen i antallet af privatinstitutioner og puljeordninger 2014-2021

	1. oktober 2014	Nytår 2017	Nytår 2018	Nytår 2019	Nytår 2020	Nytår 2021	Nytår 2022
Antal privatinstitutioner – inkl. puljeordninger	512	556	585	577	584	595	607
Antal indskrevne børn i privatinstitutioner	18.461	19.315	20.862	22.654	22.972	25.247	26.504

Kilde: 2014-tallene er fra Statistikbanken, som opgjorde pr. oktober, men som ikke har opgørelser for børnetal i privatinstitutioner efter 2014. De efterfølgende år er fra Bureau 2000s kommunerundersøgelser. I enkelte tilfælde er anvendt tal fra de kommunale budgetteringsforudsætninger. Privatinstitutioner omfatter også puljeordninger.

Det ses, at antallet af børn i privatinstitutioner er stigende. De 26.504 børn fordeler sig med 7.510 vuggestuebørn og 18.994 børnehavebørn.³

Ifølge de kommunale budgetteringsforudsætninger udgør børn i puljeordninger 5,2 pct. af de børn, der er i privat- eller puljeordninger.

³ Skolebørn i private daginstitutioner er ikke talt med i denne opgørelse.

1.4 Private pasningsordninger

Udviklingen i brugen af private pasningsordninger (tidl. private børnepassere) fremgår af Tabel 5.

Tabel 5. Børn i private pasningsordninger og pasning af egne børn 2008-2022

År	Børn i privat pasningsordning	Pasning af egne børn
2008	4.116	755
2009	4.963	859
2010	5.227	868
2011	6.378	811
2012	6.881	877
2013	7.063	1.270
2014	7.765	1.303
2015	8.702	847
2016	9.387	825
2017	9.929	924
2018	10.129	977
2019	10.174	1.443
2020	10.284	1.595
Nytår 2021	10.187	1.642
Nytår 2022	10.117	2.288

Note: Årene 2008-20 er opgjort pr. oktober og findes i Statistikbanken (Danmarks Statistik). 2021 og 2022 er opgjort pr. nytår og oplyst af kommunerne til Bureau 2000. Nogle kommuner har ikke oplyst antal børn. Her er anvendt tal fra DSTs opgørelse.

Af tabel 5 ses, at antallet børn, der er indskrevet i en privat pasningsordning, har stabiliseret sig, mens der er en stigning i benyttelsen af ordningen med tilskud til pasning af egne børn. Det er nærliggende at antage, at stigningen de seneste par år kan hænge sammen med den øgede forældreopmærksomhed på daginstitutionernes kvalitet, ligesom Corona'en kan spille ind.

Ifølge loven skal alle kommuner give tilskud til private pasningsordninger for 0-2-årige børn. Når det gælder 3-5-årige børn, er det frivilligt for kommunen. 65 kommuner giver tilskud til private pasningsordninger for 3-5-årige børn, mens 33 kommuner har valgt ikke at give tilskud.

Når det gælder tilskud til pasning af egne børn, er det frivilligt for kommunen, om der skal gives tilskud. Det gælder begge aldersgrupper. 69 kommuner giver tilskud til pasning af egne børn, når det gælder 0-2-årige, mens 41 kommuner giver tilskud til egen pasning af børn i børnehavealderen.⁴

73 af de kommuner, der giver tilskud til private pasningsordninger, har oplyst antallet af ordninger i kommunen. Disse kommuner omfatter 85 pct. af de børn, som er i en privat pasningsordning.

⁴ Ikke alle kommuner har svaret på spørgsmål vedr. tilskud til privat pasning eller pasning af egne børn. Her er anvendt data fra de kommunale budgetteringsforudsætninger for 2021.

UDVIKLINGSTENDENSER PÅ DAGTILBUDSOMRÅDET 2022

I disse kommuner er der i gennemsnit 3,9 barn pr. pasningsordning. Til sammenligning har den kommunale dagpleje i gennemsnit 3,4 børn pr. dagplejer.

Tabel 6 viser, hvordan de 73 kommuner fordeler sig, hvor man ser på børn pr. pasningsordning.

Tabel 6. Kommuner og børn fordelt efter antal børn pr. ordning i private pasningsordninger

Børn. pr. ordning	Antal kommuner	Pct. af børn i private pasningsordninger
Under 2	7	3
2-3	11	5
3-4	18	35
4-5	31	53
Over 5	6	4
I alt	73	100

Kilde: Bureau 2000s kommunerundersøgelse

Ser man nærmere på svarene fra de enkelte kommuner, viser det sig, at ordningen med private pasningsordninger reelt er sammensat af to ordninger:

Dels er der ordninger, hvor kommunen giver tilskud til dét, man tidligere kaldte "ung pige", dvs. hvor forældrene ansætter en person til at passe et eller flere børn i deres eget hjem. Disse ordninger udgør formentlig en mindre del af de private pasningsordninger. Man når der i fx Hørsholm i gennemsnit er 1,3 børn, i Lyngby-Tårnbæk 1,5 børn og i Allerød 1,6 børn pr. privat børnepasningsordning, er det nærliggende at antage, at en stor del af disse ordninger har karakter af ung-i-huset.

Dels er der ordninger, hvor forældrene aflever børnene hos en privat børnepasser. I nogle tilfælde er der flere voksne i disse ordninger. Det gælder således mange af de ordninger, der ligger i kommuner med mere end 5 børn pr. ordning. Nogle af disse ordninger synes at minde om daginstitutioner med adskillige ansatte, heriblandt uddannede pædagoger.

57 pct. af de børn, der er i en privat pasningsordning, bor i en kommune, hvor der i gennemsnit er mere end 4 børn. pr ordning.

Tabel 7 viser den gennemsnitlige størrelse af de kommunale tilskud (i de kommuner, der giver de pågældende tilskud):

Tabel 7. Gennemsnitligt månedligt tilskud til privat pasning og pasning af egne børn 2022

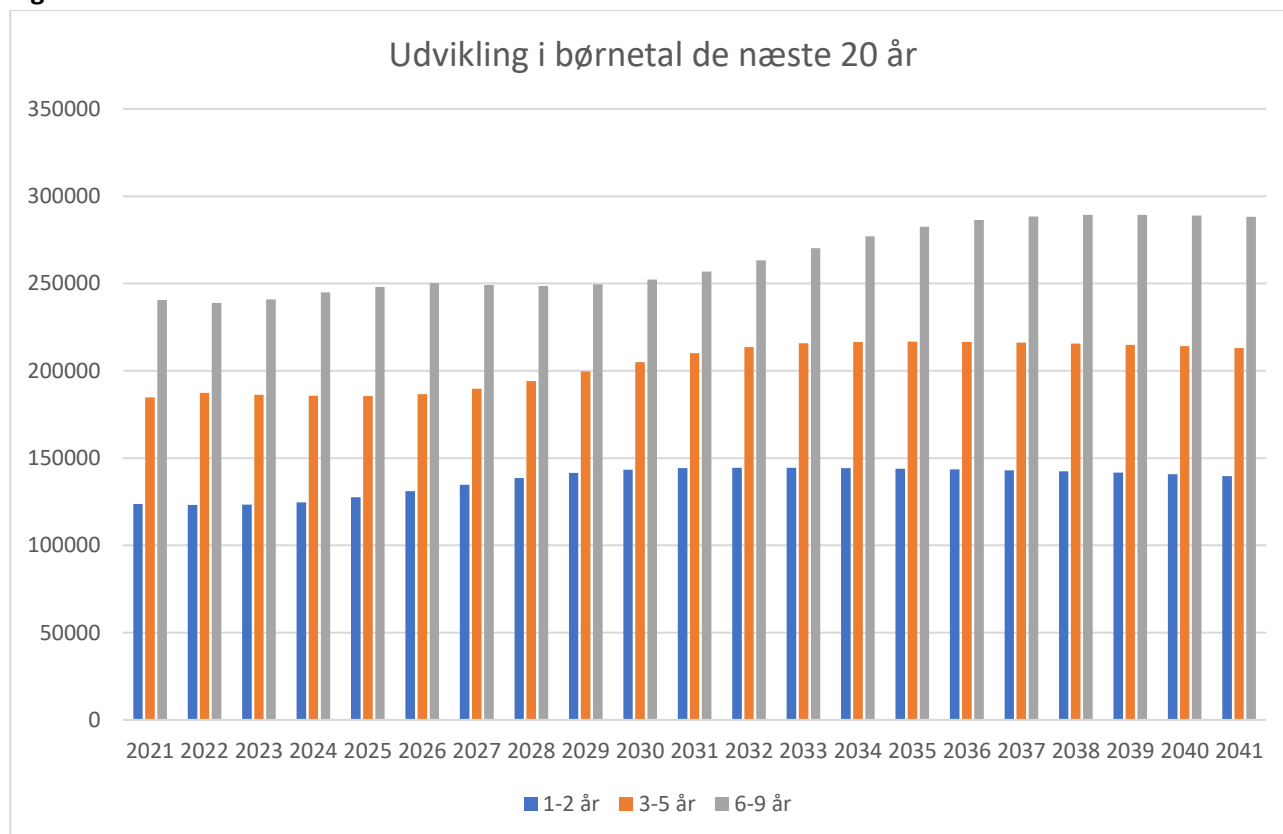
	Kr. / måned	
	0-2-årige	3-5-årige
Private pasningsordninger	6.228	3.930
Pasning af egne børn	6.324	3.894

Kilde: Data fra kommunerundersøgelsen. I kommuner, der ikke har svaret på dette spørgsmål, er anvendt data fra 2021-budgetterne. Der er vægtet med antal børn i ordningerne.

1.5 Udviklingstendenser fremover

Børnetallet stiger de kommende år. Stigningen tager for alvor fart fra 2023. Det fremgår af figur 3, som viser Danmarks Statistiks befolkningsfremskrivning.

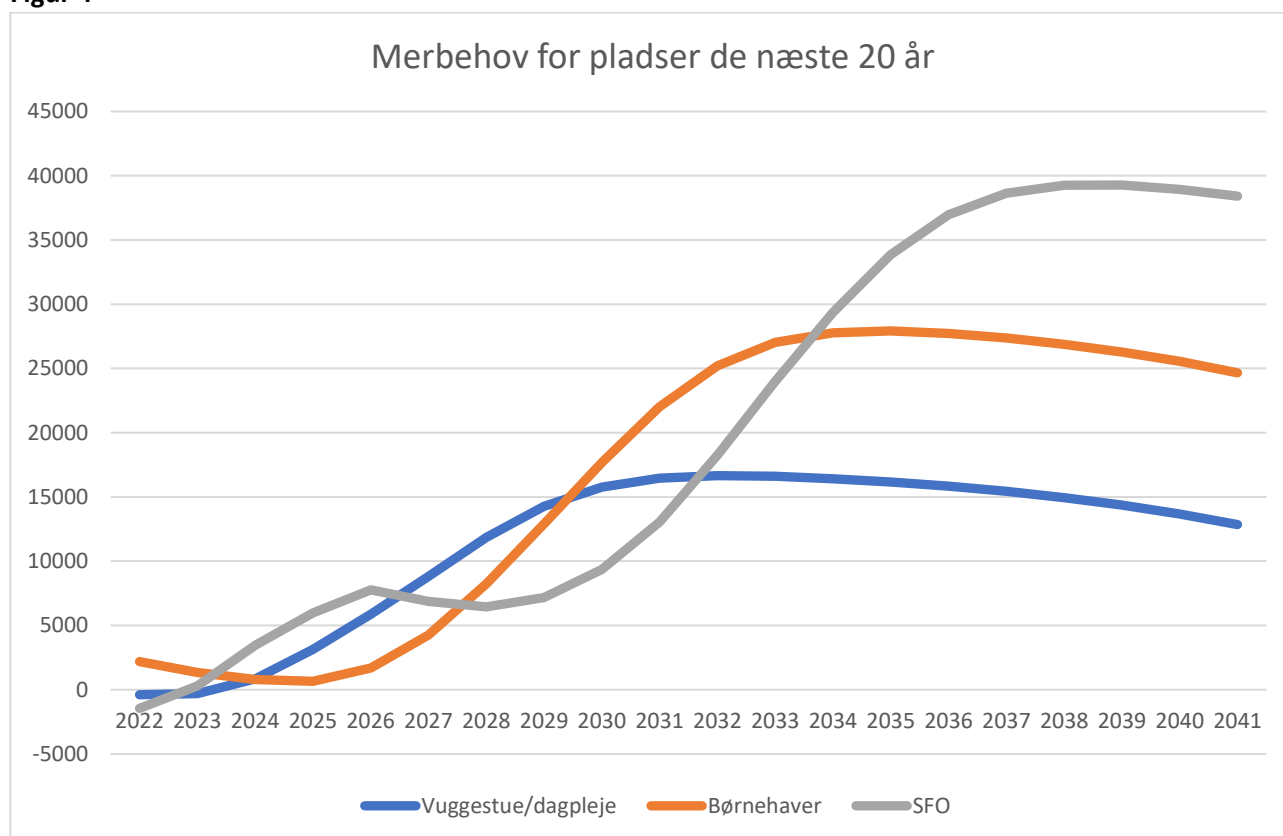
Figur 3.

Kilde: Statistikbanken (Danmarks Statistik).

På den baggrund har Bureau 2000 beregnet merbehovet for pladser de kommende år, jf. figur 4.

Figur 4

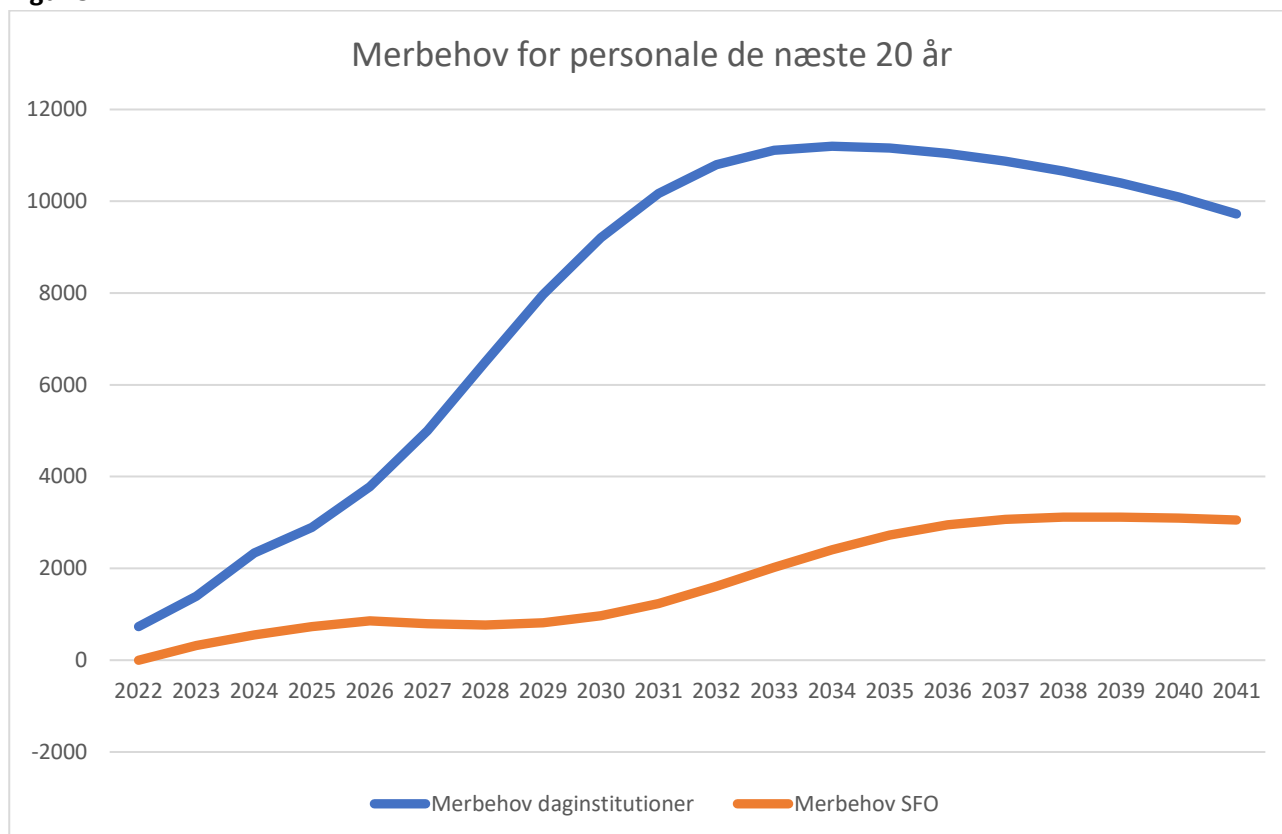
Kilde: Egne beregninger

Figur 4 bygger på den antagelse, at pladsbehovet udvikler sig i forhold til antal 1-2-årige, antal 3-5-årige og antal 6-9-årige. Figuren medregner ikke et evt. øget pladsbehov i privatinstitutioner og SFO'er på privatskoler.

Det ses, at der i 2022 og 2023 kun vil være behov for ret få ekstra pladser, men herefter tager udviklingen fart: Først stiger pladsbehovet for børn, der skal i dagpleje eller vuggestue. Et par år efter (når de store fødselsårsgange er blevet ældre) stiger behovet for børnehavepladser, og om ca. 7 år forplanter det øgede behov sig til SFOerne.

Sammen med den nye lov om minimumsnormering betyder det, at der vil være et øget personalebehov de kommende år. Dette er vist i figur 5.

Figur 5

Kilde: Egne beregninger

Figuren viser, hvor meget ekstra personale, der skal ansættes i daginstitutioner og SFO i forhold til 2021. Figuren hviler på følgende forudsætninger:

- at der ansættes 3955 fuldtidspersoner frem mod 2023, men at de 1965 allerede er ansat i 2021 som følge af den foreløbige tildeling af midler til dette formål.⁵
- at personalenormeringen – bortset fra dette løft – i øvrigt er uændret.
- at dagplejens andel af pladserne er uændret.
- at SFO-bemanningen styrkes med 100 stillinger i 2022 og yderligere 200 stillinger fra 2023 og fremover som følge af finanslovsaftalen for 2022.⁶

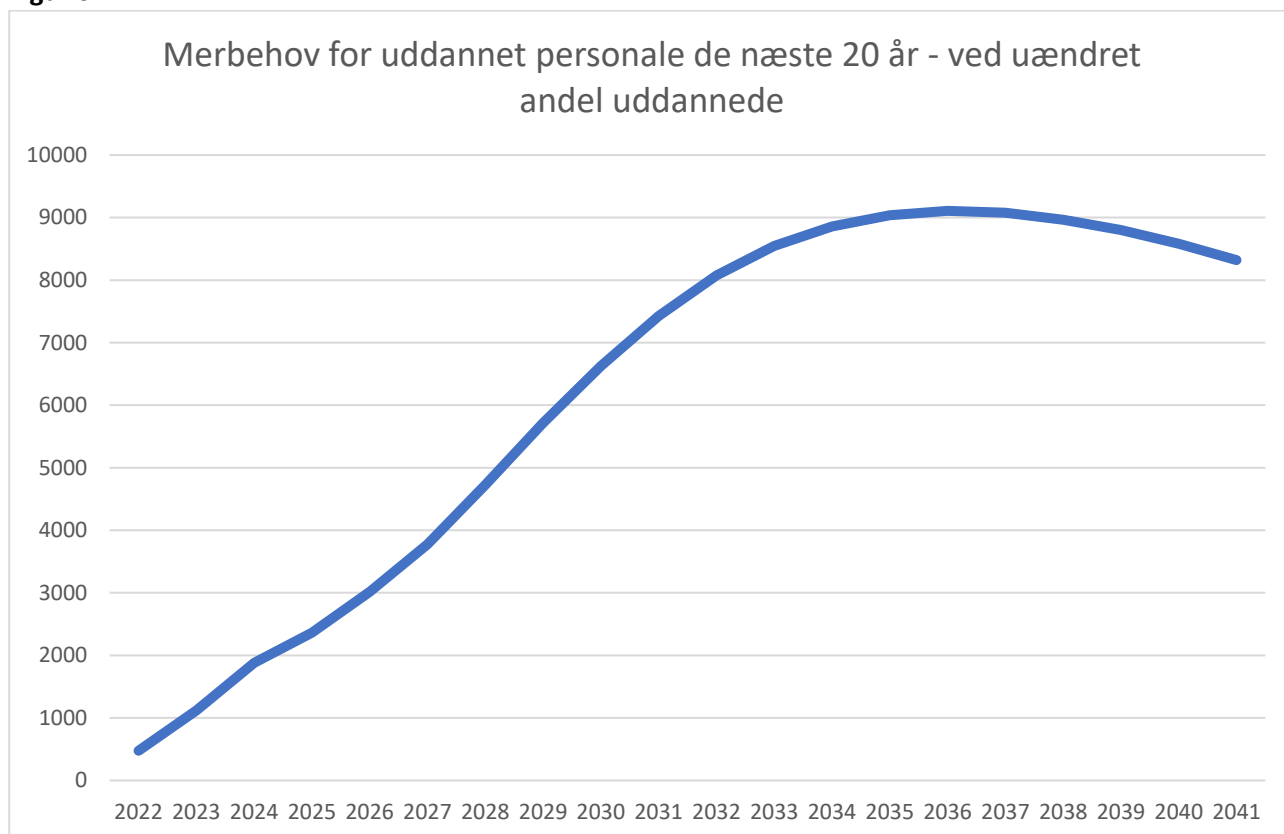
Disse forudsætninger må anses forsigtige. Såvel på daginstitutionss- som på SFO-området er der således stærke ønsker om forbedret personalenormering.

Samtidig med ønsket om en forbedring af børn-voksen-forholdet er der også ønsker om en højere andel af uddannet personale. Figur 6 viser, hvor mange flere uddannede, der skal ansættes på området, hvis andelen af uddannet personale skal være uændret.

⁵ Jf. aftale af 5. december 2020 mellem regeringen og støttepartierne om minimumsnormeringer.

⁶ Finanslovsaftalen har afsat midler til at styrke bemanningen i SFO'erne ud fra sociale kriterier. Det hedder "I alt er partierne bag finansloven enige om at afsætte 46,8 millioner kroner i 2022 og 123,4 millioner kroner fra 2023 og frem". Disse midler skal gå til såvel SFO-som klubområdet. De 100 hhv. 200 stillinger bygger på et skøn.

Figur 6

Kilde: Egne beregninger

Figuren tager udgangspunkt i en andel af uddannet personale i 2021 på 65,1 pct.⁷

Det ses af figur 6, at behovet for uddannet personale stiger uafbrudt de næste 14-15 år – hvis blot man skal bevare den nuværende andel af uddannede. Da der allerede nu er mangel på uddannede flere steder, og da tilgangen til uddannelserne har været vanskelig at få op, forsøger man mange steder med tiltag, der kan afhjælpe manglen på uddannet arbejdskraft.

Kommunerne er blevet spurgt, hvornår de venter at opfylde kravene til minimumsnormering. 72 kommuner har besvaret spørgsmålet.

Heraf er der 17 kommuner, der mener, de allerede opfylder kravene.

8 kommuner venter at opfylde kravene i 2022.

8 kommuner svarer 2023

24 kommuner venter først minimumsnormering i 2024.⁸

⁷ Beregnet ud fra KRLs tal. Oktober 2021 var der 63.487 pædagogiske medarbejdere i SFO og daginstitutioner tilsammen. Fraregner man pædagogstuderende og elever på den pædagogiske assistentuddannelse, var tallet 61.223 fuldtidsansatte. Heraf var 21.339 fuldtidsansatte (34,9 pct.) pædagogmedhjælpere uden assistentuddannelse. Der var således 65,1 pct., som havde en uddannelse. De pædagogiske assistenter udgjorde 7 pct. af de uddannede.

⁸ 15 kommuner har svaret "ved ikke".

Desuden har man i en del kommuner iværksat tiltag, der kan understøtte uddannelsen af flere pædagoger eller pædagogiske assistenter. Bureau 2000 har spurgt om nogle af disse tiltag. Svarene fremgår af tabel 8.

Tabel 8. Initiativer til sikring af flere uddannede i institutionerne

	Ja, det forventer vi	Nej, det venter vi ikke	Uafklaret	Ved ikke	Antal kommuner, der har svaret
Understøttelse af meritforløb til pædagoguddannelsen	33	1	14	19	67
Lønbonus for at tiltrække uddannede pædagoger	2	28	10	26	66
Understøttelse af meritforløb til den pædagogiske assistentuddannelse	34	2	11	20	67
Oprettelse af flere pladser som elever på den pædagogiske assistentuddannelse	17	6	20	23	66

Det ses af tabel 7, at der mange steder arbejdes med uddannelsestiltag, der kan øge tilgangen af pædagoger og pædagogiske assistenter.

Flere kommuner har nævnt andre initiativer, fx sporskiftetiltag, således at fx akademikere opnår kvalifikationer til at arbejde i en daginstitution.

2. Forældrenes betaling

Bureau 2000 har indhentet de nye takster for børnepasning fra alle landets kommuner pr. 1. januar 2022. I faste priser er taksterne omtrent de samme som årets før.

Sammenligner man med vores nabolande, er forældrebetalingen væsentligt større i Danmark end hos vore naboer.

2.1 Taksterne

Bureau 2000 har indhentet oplysninger fra alle landets kommuner om forældrebetalingen i dagpleje, daginstitutioner og skolefritidsordninger pr. 1. januar 2022. Den gennemsnitlige forældrebetaling fremgår af Tabel 9, hvor man også kan se, hvordan gennemsnitstaksterne var pr. januar 2016-2022.

I nogle kommuner er forældrebetalingen fordelt over 12 måneder, i andre 11 måneder, typisk fordi juli måned er betalingsfri. For at muliggøre en sammenligning er alle takster omregnet til 12 måneders betaling.

Tabel 9. Gennemsnitlig forældrebetaling pr. nytår 2016-2022 – omregnet til 12 måneder

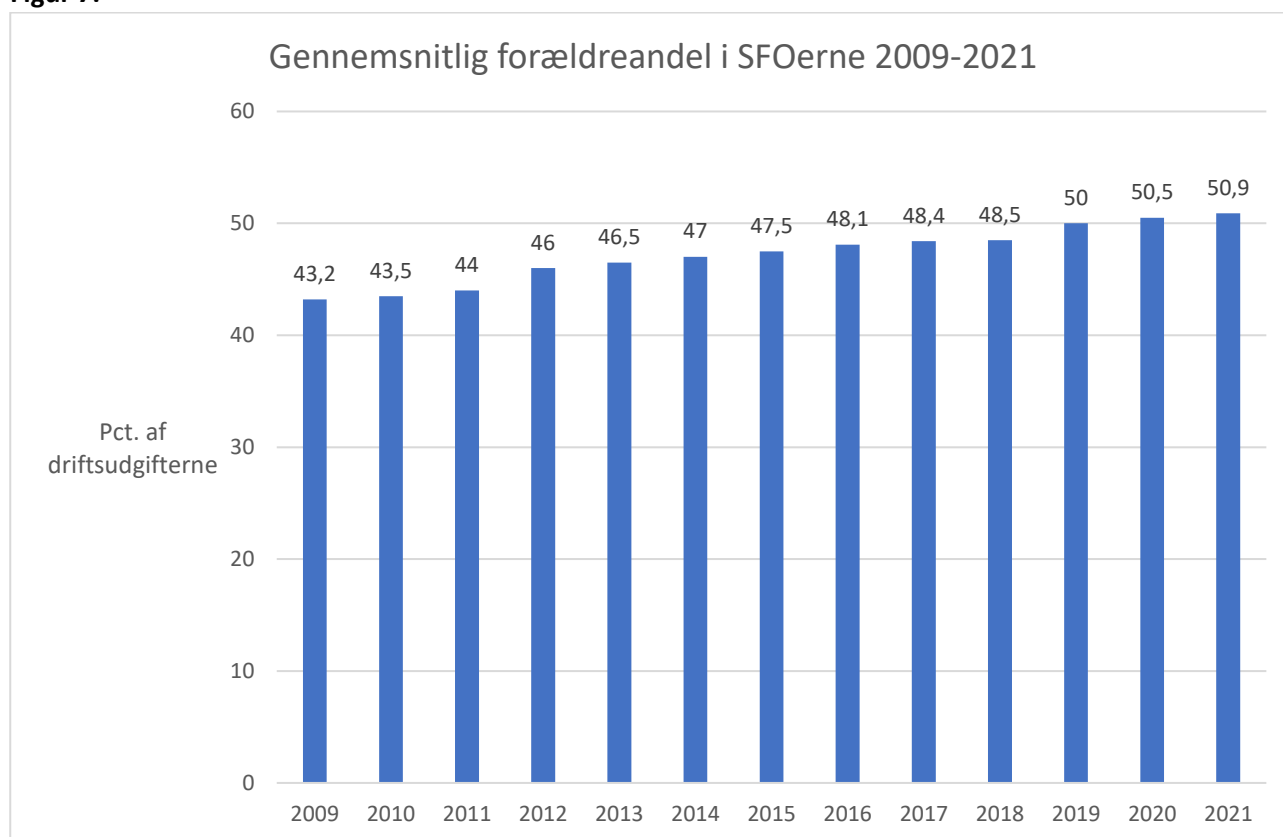
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Stigning i pct. 2020-2021
	Kr./måned omregnet til 12 mdr.							
Dagpleje fuld tid	2.468	2.512	2.573	2.629	2.670	2.713	2.775	3,9 %
Vuggestue med frokost	3.354	3.442	3.522	3.595	3.645	3.775	3.911	3,6 %
Vuggestue uden frokost	2.887	2.942	3.020	3.067	2998	3.123	3.213	2,9 %
Børnehaver med frokost	2.178	2.247	2.247	2.274	2.340	2.408	2.498	3,7 %
Børnehaver uden frokost	1.653	1.696	1.701	1.717	1.722	1.779	1.844	3,7 %
SFO – fuld tid	1.407	1.432	1.482	1.517	1.614	1.652	1.674	1,4 %

Kilde: Bureau 2000s kommunerundersøgelser 2016-2022. Note: Ved beregning af gennemsnittet på landsplan er oplysningerne fra kommunerne vægtet med antallet af indskrevne børn i kommunen i den pågældende pasningsform pr. oktober, således som de er oplyst til Bureau 2000. Gennemsnittet for 2021 er nyberegnet med 2021-vægte. For institutioner med og uden kost er fra 2021 vægtet med antal børn, der faktisk får frokost/ikke frokost. Hvis forældre fx kun betaler i 11 måneder, fordeles den årlige betaling på 12 mdr.

Ifølge KL's seneste pris- og lønskøn ventes en lønudvikling fra 2021 til 2022 på 2 pct. Det ses, at takstudviklingen på dagtilbudsområdet er væsentligt højere. En del af forklaringen herpå er, at driftsudgifterne (og dermed forældrenes andel) stiger, når der gradvis ansættes mere personale som følge af aftalerne om minimumsnormering.

Gennem en årrække har forældrene betalt en stadig større andel af driftsudgifterne til skolefritidsordningerne. Figur 7 viser denne udvikling.

Figur 7.

Kilde: Statistikbanken (Danmarks Statistik) og Bureau 2000s beregninger.

Den reelle forældreandel er formentlig endnu højere. En undersøgelse fra BUPL fra november 2020 har således vist, at mange kommuner anvender en del af det personale, som er konteret under skolefritidsordninger, på aktiviteter i selve skole.

Muligheden for at lade forældrene betale en højere forældreandel er en af årsagerne til, at stort set alle kommuner i dag har nedlagt fritidshjemmene til fordel for SFO'er. I fritidshjem må forældreandelen efter Dagtilbudsloven nemlig højst udgøre 30 pct. af driftsudgifterne. Det kan anslås, at kommunerne tilsammen sparer ca. 1,5 mia. kr. årligt ved, at man ikke har dette loft i skolefritidsordningerne.

Der er store forskelle i forældrebetalingen fra kommune til kommune. Tabel 10 viser de højeste og laveste takster pr. januar 2022.

Tabel 10. Højeste og laveste takster januar 2022

Tilbud	Laveste takst		Højeste takst	
	Kommune	Takst omregnet til 12 mdr. i kr.	Kommune	Takst omregnet til 12 mdr. i kr.
Dagpleje	Nordfyn	2.264	Gentofte	4.326
Vuggestuer med frokost	Ærø	2.679	Fredericia	4.652
Vuggestuer uden frokost	Kalundborg	2.426	Fredericia	4.056
Børnehaver med frokost	Høje-Tåstrup	1.935	Fredericia	3.043
Børnehaver uden kost	Slagelse	1.550	Fredericia	2.448
SFO-Fuldtid	Fredensborg	982	Vejle	2.159

Kilde: Bureau 2000s kommunerundersøgelse 2022

Det ses af tabel 9, at Fredericia har de højeste daginstitutionstakster. Det skal i den forbindelse bemærkes, at kommunen har modulbetaling. Taksterne i tabellen er beregnet ud fra muligheden for pasning i 47½ timer om ugen. Hvis forældrene i stedet vælger en 37 timers plads, falder betalingen med 963 kr. mdl. for en vuggestueplads og 573 kr. mdl. for en børnehaveplads.

2.2. Krav om bleer

De fleste kommuner kræver, at forældrene selv har bleer med i deres børns dagtilbud. Tabel 11 viser, hvordan pladsanvisningerne har svaret, når det gælder krav om bleer i dagplejen.

Tabel 11. Skal forældrene selv have bleer med i dagplejen? Pladsanvisningernes svar 2022

	Antal kommuner	Andel af dagplejebørn i de 81 kommuner i pct.
Ja, forældrene skal have bleer med	58	81
Nej	17	8
Ved ikke	9	11
I alt	84	100

Kilde: Bureau 2000s kommunerundersøgelse 2022. Note: Tabellen omfatter ikke 14 kommuner, som ikke har besvaret spørgsmålet.

Tabel 12 viser, hvad pladsanvisningerne har svaret, når det gælder krav om bleer i vuggestuerne.

Tabel 12. Skal forældrene selv have bleer med i vuggestuerne? Pladsanvisningernes svar 2022.

	Antal kommuner	Andel af vuggestuebørn i de 84 kommuner i pct.
Ja, forældrene skal have bleer med	35	28
Nej	33	44
Forskelligt	5	21
Ved ikke	10	7
I alt	83	100

Kilde: Bureau 2000s kommunerundersøgelse 2022. Note: Tabellen omfatter ikke 15 kommuner, som ikke har besvaret spørgsmålet.

For den enkelte forælder er merudgiften ved selv at skulle have bleer med måske 100-200 kr. om måneden, men hvis en kommune fx har 500 vuggestuebørn, kan det blive en årlig millionbesparelse for kommunen.

2.3. Hvad skal familierne tjene for at få dækket forældrebetalingen?

Når man kender taksterne og de lokale skattesatser, kan man beregne, hvor meget en familie skal tjene for at få dækket forældrebetalingen. Beregningerne viser, at fx en familie som har forholdsvis lave indkomster, men som ligger over fripladsgrænsen, i gennemsnit skal tjene 7.796 kr. mdl. ekstra, hvis den skal kunne betale en plads til et 0-2-årigt barn og et børnehavebarn, når skatten er betalt. Tabel 13 viser nogle gennemsnitlige krav til den ekstra indkomst for forskellige typer af familier.⁹

Den nærmere beregning fremgår af Bilag 1.

Tabel 13. Gennemsnitligt ekstra indkomst, hvis der skal betales pasning for to børn 2022

	Et 0-2-årigt barn + et børnehavebarn	Et børnehavebarn + et skolebarn
	Kr. mdl.	
Familier under topskattegrænsen	7.796	4.785
Familier over topskattegrænsen	10.197	6.258

Også her er der forskelle fra kommune til kommune. Ser vi fx på en børnefamilie, som betaler topskat, og som har et 0-2-årigt barn samt et børnehavebarn, er Fredensborg den dyreste kommune at være børnefamilie i. 12.311 kr. af den månedlige bruttoindkomst går til at tjene til pasningen. Billigst er Kerteminde, hvor man kan nøjes med at tjene 7.685 kr. ekstra for at få penge til pasningen.

Kerteminde er også billigst, hvis det er en familie, som ikke når topskattegrænsen. Her er indkomstkrevet 5.928 kr. mdl. i ekstra indkomst. Dyrest er igen Fredericia, hvor indkomstkrevet er 9.418 kr.

⁹ Der er vægtet med indskrevne 0-2-årige.

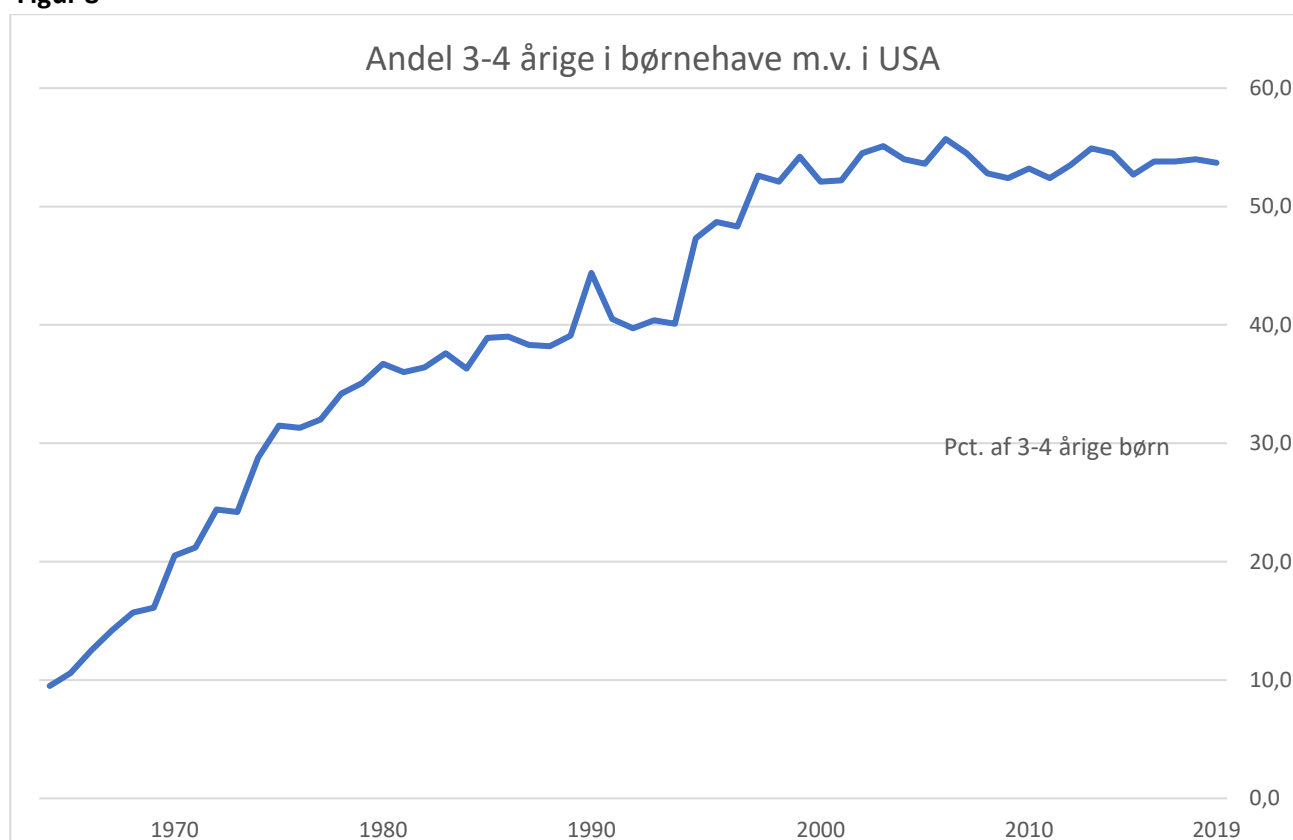
2.4 International sammenligning

Sammenligner man forældrebetalingen i dagtilbud i Danmark med, hvad man finder i andre lande, ligger de danske takster helt i top.

Bestræbelserne går mange steder i retning af at gøre forældrebetalingen mere overkommelig for forældrene. Det bedste eksempel herpå er præsident Bidens forslag om en reform, der skal sikre gratis børnehaver af høj kvalitet til alle børn i USA fra 3-års alderen. Biden foreslår desuden loft over betalingen for pasning af børn under 3 år.

Som det fremgår af figur 8, steg institutionsdækningen i USA frem til 2000, men har kun udviklet sig langsomt de senere år.¹⁰

Figur 8

Kilde: US Census Bureau.

Hvis præsident Bidens forslag gennemføres, vil det således betyde en radikal ændring for en stor del af USA's børn og medvirke til, at der skabes mere lige muligheder for de generationer, der vokser op.

Ser man på de største europæiske lande, er det kun Tyskland og de nordiske lande, der har daginstitutionssystemer, der med rimelighed kan sammenlignes med det danske system. I Frankrig har man gratis écoles maternelles fra 3-års alderen, som næsten alle franske børn benytter. De er imidlertid præget af en skolepræget klasseundervisning med centralt udarbejdet pensum. Også de britiske preschools har

¹⁰ Under Corona-nedlukningen i 2020 skete der et fald.

UDVIKLINGSTENDENSER PÅ DAGTILBUDSOMRÅDET 2022

langt mere undervisningspræg end de danske børnehaver. De koster normalt penge, indtil barnet er 5 år og begynder den egentlige skole.

I Tyskland er reglerne forskellige fra delstat til delstat og mange steder også fra by til by. I Berlin er daginstitutioner gratis. Men ser man fx på nabobyerne Köln og Düsseldorf, er der vidt forskellige regler.

I Köln betalte forældre med indkomster over 100.000 euro i 2020 638 euro mdl. for en fuldtidsplads, hvis barnet var under 2 år, 491 euro, hvis barnet er 2 år, og 369 euro, hvis barnet er over 3 år.

I Düsseldorf har alle indkomstgrupper gratis plads, hvis barnet er fyldt 3 år, mens man for børn under 3 år betaler 450 euro mdl. for en fuldtidsplads, hvis man tjener mere end 80.000 euro.

Søger man at sammenligne delstater og byer i Tyskland finder man, at takstniveau og fripladsgrænser er forskellige. Og man kan have forskellige principper om gratis institutionsplads fx det sidste år før skolestart, eller for pasning op til 5 timer dagligt.

I gennemsnit bidrog de tyske forældre i 2018 med 12 pct. af institutionernes drift, hvilket er klart lavere end i Danmark. Tendensen går desuden i retning af, at man stadig flere steder søger at gøre daginstitutionerne gratis for en del af aldersgruppen, for en del af dagen eller for de laveste indkomster.

Ser vi på de nordiske lande, viser Tabel 14 de maksimale daginstitutionstakster i Sverige i 2022.

Tabel 14. Svenske daginstitutionstakster 2022

	Forældrebetaling	Dog højst
Første barn	3 pct. af husstandsindkomsten	1.572 SEK
Andet barn	2 pct. af husstandsindkomsten	1048 SEK
Tredje barn	1 pct. af husstandsindkomsten	524 SEK

Kilde: Skolverket

For en familie med en indkomst på 52.410 SEK mdl. eller mere, vil prisen for en daginstitutionsplads til et vuggestuebarn + et børnehavebarn være 1.572 + 1048 SEK = 2.620 SEK om måneden eller ca. 1.898 DKK med valutakursen ved årsskiftet 2021/22. Det bemærkes, at et varmt måltid midt på dagen med to retter altid er inkluderet i den svenske institutionsbetaling. Tjener familien mindre, er prisen lavere.

I Norge har Stortinget fastsat en maksimal forældrebetaling for børnehave/vuggestue på 3.315 NOK om måneden i 2022, hvis indtægten er over 607.750 NOK. Enkelte steder er taksten lavere, men de fleste forældre med høje indkomster betaler den maksimale takst. Det er de enkelte norske kommuner, der fastsætter, hvor meget de vil give i søskenderabat, men de skal mindst give 30 pct. for det andet barn (mindst 50 pct. for tredje barn). En del norske kommuner giver mere.

Arbejderpartiet, som vandt stortingsvalget 13. september 2021, havde imidlertid som et af sine valgløfter, at forældrebetalingen skulle sænkes. Som følge heraf er det vedtaget, at den maksimale forældrebetaling fra 1. august 2022 højst må udgøre 3050 kr. mdl.

Til den tid vil den *maksimale* pris for at have et vuggestuebarn i dagtilbud + et børnehavebarn være 3.050 NOK + 2.135 NOK. = 5.185 NOK om måneden eller ca. 3.845 DKK med valutakursen ved årsskiftet 2021/22. I

de norske institutioner tilbydes mad langt de fleste steder, men nogle steder skal man betale ekstra for kosten.

I Finland har man fra regeringens side fastsat en maksimal forældrebetaling gældende fra 1. august 2021.

Den er:

288 euro for det første barn og
115 euro for andet barn

Man skal desuden mindst betale 27 euro mdl.

For en familie med to børn i pasning giver det en maksimal månedlig udgift på 403 euro = ca. 3.020 kr.

Tager vi endelige en dansk familie med et barn i vuggestue og et barn i børnehave, er *gennemsnitsbetalingen* for en familie, der ikke får friplads, 3.911 kr. + 50 pct. af 1.844 kr., i alt 4.833 kr. om måneden.¹¹ Den højeste betaling finder man i Fredericia, hvor forældre skal betale 5.876 kr. mdl., hvis de har et barn i vuggestue og et barn i børnehave.

Man kan således konstatere, at Danmark skiller sig ud fra landene omkring os ved at have en væsentligt højere forældrebetaling.

2.7 Frokostordninger

Nogle kommuner angiver kun en takst *med* mad, andre kun en takst *uden*. Tabel 15 viser, hvordan kommunerne fordeler sig med hensyn til frokost i vuggestuerne. Tabel 16 viser den tilsvarende fordeling, når det gælder børnehaver.

Tabel 15. Er der takst med og uden frokostordning i vuggestuerne? 2022-data

	Antal kommuner	Pct. af vuggestuebørnene
Ingen vuggestuer	1	0
Kun takst med frokost	17	10
Kun takst uden frokostordning	8	4
Både takst med og uden frokostordning	72	87
I alt	98	100

Kilde: Bureau 2000s kommunerundersøgelse 2022

¹¹ Beregnet ud fra en vuggestueplads og en børnehaveplads med mad.

Tabel 16. Er der takst med og uden frokostordning i børnehaverne? 2022

	Antal kommuner	Pct. af børnehavebørnene
Kun takst med frokost	5	3
Kun takst uden frokostordning	13	8
Både takst med og uden frokostordning	80	89
I alt	98	100

Kilde: Bureau 2000s kommunerunderspørgsmål 2022

Det ses, at man de fleste steder både på vuggestue- og børnehaveområdet kan vælge mellem daginstitutioner med frokostordning og daginstitutioner uden.

På grundlag af de kommunale 2021-budgetter kan man beregne, hvor stor en del af børnene, der får frokost. Resultaterne fremgår af tabel 17.

Tabel 17. Andel børn med frokostordning ifølge de kommunale 2021-budgetter

Frokostordning	Vuggestuealderen	Børnehavealderen
	Pct. af børn	
Frokost en del af kerneydelsen	14,4	2,1
Forældrene har valgt frokostordning	74,4	57,9
Forældrene har ikke valgt frokostordning	12,2	40
I alt	100	100

Kilde: Kommunernes 2021-budgetter.

Det ses, at langt de fleste vuggestuebørn er omfattet af en frokostordning, mens det kun gælder ca. 58 pct. af børnehavebørnene.

Prisforskellen mellem daginstitutioner med og daginstitutioner uden frokost er i gennemsnit 585 kr. om måneden i vuggestuerne og 598 kr. om måneden i børnehaverne.¹²

I 6 kommuner betaler forældrene særskilt for frokost i vuggestuerne, men ikke det fulde beløb, idet kommunen yder tilskud. Tilsvarende er der 6 kommuner, hvor forældrene betaler særskilt for frokost i børnehaver, men ikke det fulde beløb.¹³

¹² I de kommuner, der både har en takst med og en takst uden frokost, idet der er omregnet til 12 mdr. betaling og vægtet med indskrevne i vuggestuer/børnehaver.

¹³ Ifølge de kommunale 2021-budgetter.

3. Dagtilbuddenes organisering: Valgmuligheder, aldersgrænser, ledelse og tilsyn

Rundspørgen til kommunerne giver mulighed for belysning af en række strukturelle forhold i kommunernes dagtilbud. I det følgende ses på følgende forhold:

- Valgmuligheder mellem forskellige typer af dagtilbud
- Aldersgrænser mellem de forskellige tilbud
- Områdeledelse/klyngeledelse

3.1 Valgmuligheder

Stort set alle kommuner (95 ud af 98) har i dag følgende tilbud:

- Dagpleje
- Vuggestue/vuggestuegrupper
- Børnehave/børnehavegrupper
- Skolefritidsordninger.

Der er følgende undtagelser fra dette mønster:

- To kommuner har ikke dagpleje, men kun vuggestuepladser til de 0-2-årige. De to kommuner er Helsingør og Læsø.
- En kommune har ikke vuggestue, men kun dagpleje til de 0-2-årige. Det er Samsø kommune.

Alle kommuner har i dag SFO. Fritidshjem/fritidshjemsgrupper findes fortrinsvis i Københavns Kommune, hvor det er den mest almindelige fritidstilbud for skolebørn. Kommunen har dog også skolefritidsordninger. Uden for København findes fritidshjemspladser kun i begrænset omfang.

68 kommuner har handicapgrupper/ressourcegrupper, specialgrupper eller lignende i daginstitution – nogle steder har man mange. 13 kommuner har ikke handicapgrupper, mens 17 kommuner ikke har besvaret et spørgsmål herom.

Disse specialgrupper kan have forskellig benævnelse, men mange steder er der mange af dem. I Københavns kommune er der fx 50, mens der er 29 i Ålborg. Når man de kommende år skal diskutere evt. indførelse af minimumsnormeringer på institutionsniveau, er det naturligvis vigtigt at være opmærksom på at disse institutioner normalt har fået ekstra bemanning til at kunne løse opgaver i forhold til børn med særlige behov.

77 kommuner har svaret på spørgsmålet om, forældrene kan være sikre på en dagpleje hhv. vuggestueplads, hvis de foretrækker det.

Svarene fremgår af tabel 18.

Tabel 18. Kommuner og børn fordelt efter mulighed for valg mellem vuggestue og dagpleje

	Kan forældrene være sikre på en dagplejeplads hvis de ønsker det		Kan forældrene være sikre på en vuggestueplads hvis de ønsker det	
	Antal kommuner	Pct. af 0-2-årige	Antal kommuner	Pct. af 0-2-årige
Ja, altid eller næsten altid	34	29	25	35
Som regel	24	43	18	17
Nej	19	27	34	48
I alt	77	100	77	100

Kilde: Bureau 2000's kommunerundersøgelse 2022

Det ses af tabel 17, at der er stor forskel på mulighederne for at vælge – afhængigt af hvilken kommune man bor i.

Når man skal bedømme udviklingen i brug af dagpleje hhv. vuggestue, må man have for øje, at forældrene mange steder har bedre mulighed for at orientere sig om pasningstilbud i vuggestuerne, før de træffer deres valg. Dette fremgår af Tabel 19.

Tabel 19. Kommuner og børn fordelt efter mulighed for at besøge institution/dagpleje, før man bestemmer sig

	Kan forældrene besøge institutioner, før de beslutter sig		Kan forældrene besøge dagplejehjem før de beslutter sig	
	Antal kommuner	Pct. af 0-2-årige	Antal kommuner	Pct. af 0-2-årige
Ja, flere hjem/institutioner	75	98	33	52
Ja, men kun ét hjem/institution	2	1	29	35
Nej	1	1	17	13
I alt	78	100	78	100

Kilde: Bureau 2000's kommunerundersøgelse

Det ses af tabel 19, at forældrene de fleste steder kan besøge flere institutioner, før de beslutter sig. Når det gælder dagplejen, er mulighederne for at komme på besøg mere begrænsede. For en del forældre vil valg af dagpleje derfor være valg af noget ukendt.

Mulighederne for at vælge et bestemt dagplejehjem kan være begrænset af, at man har fastsat principper for aldersfordelingen blandt børnene i det enkelte hjem. Bureau 2000 har spurgt kommunerne, om man har sådanne principper. 76 kommuner har besvaret spørgsmålet.

Heraf angiver 15 kommuner (omfattende 24 pct. af dagplejebørnene i de 76 kommuner), at de har sådanne principper, mens resten har svaret nej.

Principperne har i øvrigt være meget forskellige. Eksempler:

"2 børn under 2 år og 2 børn over"

"Dagplejere må ikke have 4 børn under 1 år"

"Der må ikke være over 3 børn under 13 måneder ved indmeldelse"

"Der skal være en forskelligartet aldersfordeling"

"Det er meget opslidende for en dagplejer at modtage 4 helt små . Så vidt muligt forsøger vi at fordele alderen"

"En dagplejer må højst have 3 børn under 14 måneder. Der vil først være plads til et 4. barn, når det ældste barn er over 14 måneder"

"Helst ikke mere end 2 børn under 1 år"

"Hvis der er 2 børn under 1 år, skal barn nr. 3 være over 1 år og barn nr. 4 skal være over 1,5 år"

"Højst 2 børn under 1 år"

"Max 2 børn under 1 år"

"Max 2 under 1 år"

"Spredt aldersfordeling af børn"

"Vi forsøger at finde et mach, så børnene har andre børn i samme alder"

"Vi har en hensigt om, at der kun er 2 børn under et år hos en dagplejer".

3.2 Aldersgrænser

De senere år er der mange steder sket en ændring af aldersgrænserne, således at børnene rykkes tidligere op fra dagpleje/vuggestue til børnehave. Udviklingen er forløbet således:

I 2008 var der 12 kommuner, hvor overgangen fandt sted tidligere end det 3. år

I 2009 var det 14 kommuner

I 2010 var det 19 kommuner

I 2011 var det 26 kommuner

I 2012 var det 31 kommuner

I 2013 var det 37 kommuner

I 2015 var det 40 kommuner

I 2017 var det 46 kommuner

I 2018 var det 46 kommuner

I 2019 er det 47 kommuner

I 2020 er det 47 kommuner

I 2021 er det 44 kommuner

I 2022 er det 41 kommuner

Det bemærkes, at man i de fleste af de kommuner, hvor man regner med en 3-års aldersgrænse, overfører barnet den 1. i den måned, hvor det fylder 3 år. Disse børn vil derfor i gennemsnit være 2 år og 11½ måned, når de overflyttes.

Tabel 20 viser, hvordan kommunerne fordeler sig, når de spørges om den normale overgangsalder fra vuggestue/dagpleje til børnehave.

Tabel 20. Kommuner fordelt efter overgangsalder til børnehave 2022

Aldersgrænse	Antal kommuner	Andel af børnehavebørn i pct.
3 år	58	62
2 år 11 mdr.	11	9
2 år 10 mdr.	18	21
2 år 9 mdr.	11	8
2 år 8 mdr.	1	1
I alt	98	100

Kilde: Bureau 2000s kommunerundersøgelse.

Laveste overgangsalder har man i Brøndby med 2 år 8 mdr.

En lav overgangsalder i kommunen betyder ikke nødvendigvis, at barnet begynder i børnehave/børnehavegruppe, når det fx bliver 2 år og 9 mdr. Langt de fleste børn er i dag indskrevet i aldersintegrerede daginstitutioner, og lederen i den enkelte institution vil sædvanligvis kunne beslutte, at et vuggestuebarn ikke er klar til at begynde i en børnehavegruppe. Men den lavere overgangsalder har betydning for daginstitutionen alligevel. Sædvanligvis er det beløb pr. barn, daginstitutionen får til driften, nemlig ca. dobbelt så højt for vuggestuebørn som for børnehavebørn. Der er derfor færre børn, der skal have det høje tilskud, hvis politikerne nedsætter overgangsalderen. Hvis kommunens tilskud følger overgangsalderen, kan det beregnes, at for hver gang, overgangsalderen nedsættes med 1 måned, kan man reducere den kommunale udgift med godt 1 pct. – uden at det umiddelbart fremtræder som en generel kvalitetsreduktion.¹⁴

I forbindelse med den politiske aftale om minimumsnormeringer, der blev indgået i december 2020, er det aftalt, at minimumsnormeringer skal beregnes i forhold til børnenes faktiske alder, og at skillelinjen her skal være 3 år – uanset, om kommunen evt. opererer med en lavere ”vuggestuealder”. Når lovgivningen om minimumsnormeringer er gennemført, vil kommunerne derfor ikke kunne få bemanningen til at fremstå bedre ved at sænke aldersgrænsen.

Når det gælder overgangen fra børnehave til SFO/fritidshjem, er der i dag 36 kommuner, hvor børnene fast begynder i SFO'en samtidig med, at børnene starter i børnehaveklasse. I de resterende 62 kommuner begynder børnene normalt i SFO, inden de starter i selve skolen.

¹⁴ Vi kan fx tænke os, at et barn går 60 mdr. i en aldersintegreret institution, heraf 36 måneder med børnehavetilskud og 24 med dobbelt tilskud – i alt 84 gange børnehavetilskud. Ændres det ene vuggestuetilskud til børnehavetilskud, skal der i stedet gives 83 gange børnehavetilskud. Det svarer til en besparelse på 1,2 pct.

3.3 Område- og klyngeledelse

Mange kommuner har i de senere år valgt at indføre område- eller klyngeledelse på daginstitutionsområdet. De enkelte ordninger er lidt forskellige, men de indebærer for kommunen den fordel, at forvaltningen skal kommunikere med færre ledere. Til gengæld giver de mindre indflydelse for forældrene.¹⁵

Tabel 21 viser, hvordan kommunerne fordeler sig med hensyn til områdeledelse.

Tabel 21. Kommuner og indskrevne børn fordelt på, om der er områdeledelse. 2022

Er der områdeledelse?	Antal kommuner	Pct. af indskrevne børn
Ja, stort set alle steder	36	53
Omkring $\frac{3}{4}$	8	5
Omkring halvdelen	6	4
Få steder	2	2
Nej	39	27
Uoplyst	7	10
I alt	98	100

Kilde: Bureau 2000s kommunerundersøgelse. Der er vægtet med antal indskrevne 2018.

Udbredelsen af områdeledelse er omtrent den samme som i 2021.

¹⁵ Se således Bureau 2000s rapport "Forældrenes indflydelse og forældrenes medvirken i kommunale og selvejende daginstitutioner" (FOA/FOLA, 2013).

Bilag 1

Beregning af indkomstkra

Beregningen af, hvad en familie skal tjene for at have penge til børnepasningen, illustreres bedst med et eksempel. Nedenfor vises beregningerne for Københavns Kommune.

Et forældrepar med to børn i Københavns kommune skal tjene 11.840 kr. ekstra hver måned for at få passet to børn.

Taksterne i Københavns kommune

Forældrebetalingen gør et mærkbart indhug i indkomsten for en typisk børnefamilie.

Forældrebetalingen i 2022 i Københavns kommune fremgår af Bilagstabel 1.

Bilagstabel 1. Forældrebetaling 2022 i Københavns kommune

Fuldtidstakster	Fuldtidstakst 2022	Antal betalingsmåneder i 2022	Forældrebetaling omregnet til 12 mdr. 2022
Dagpleje 0-2 år, fuld tid	3.447	12	3.447
Vuggestue med mad	4.264	12	4.264
Vuggestue uden mad	3.588		3.588
Børnehave med mad	2.738	12	2.738
Børnehave uden mad	2.036		2.036

Definition: Heldagsplads i institutioner=Mindst 40 timer om ugen. I dagpleje regnes med taksten for 45-48 timer om ugen eller fuld tid. Hvis der ikke er vuggestuer, men pladser for 0-2-årige i aldersintegrerede institutioner, regnes taksten her som vuggestuetakst. Hvis der ikke er børnehaver, men pladser for børn i "børnehavealderen" i aldersintegrerede institutioner, regnes taksten her som børnehavetakst.

Forældrebetaling i institutioner for skolebørn:

1.656 kr mdl i 11 mdr.

Beregning af, hvad man skal tjene for at få passet børn.

Bureau 2000 har for hver enkelt kommune beregnet, hvor mange penge ekstra en "almindelig børnefamilie" skal tjene, hvis den har to småbørn - ét i dagpleje/vuggestue og ét i børnehave.

I kommuner, hvor der både er en vuggestuetakst med mad og en vuggestuetakst uden mad, anvendes taksten med mad.

I kommuner, hvor der både er en børnehavetakst med mad og en børnehavetakst uden mad, anvendes taksten uden mad.

UDVIKLINGSTENDENSER PÅ DAGTILBUDSOMRÅDET 2022

Der tages udgangspunkt i en familie, hvis *samlede* bruttoindkomst (dvs. *før* træk af arbejdsmarkedsbidrag) er over 626.957 kr., men hvor de to forældre tilsammen tjener mindre end 1.201.087 kr., dvs. familien ligger over fripladsgrænsen, men betaler ikke topskat.

I Københavns kommune kan skatten af den sidst tjente krone beregnes således:

Først trækkes et arbejdsmarkedsbidrag på 8 pct. af indkomsten.

Af det beløb, der er tilbage trækkes:

Bundskat: 12,1 pct.

Kommuneskat: 23,8 pct

Kirkeskat: 0,8 pct.

I alt skat: 36,70 pct.

Samlet er der herefter 582 kr. tilbage, hvis indkomsten øges med 1000 kr.

Prisen for pasning af 0-2-årige er 4.239 kr. mdl., mens det koster 2.036 kr. at få passet et barn i alderen 3-5 år.

For de 0-2-årige er taksten et gennemsnit af taksten for dagpleje og taksten for vuggestuepladser – vægtet med antallet af indskrevne børn i de to pasningsformer i Københavns kommune. Der er desuden omregnet til 12 mdr. betaling.

Når der skal passes to børn, gives der søskenderabat på 50 pct. for den billigste plads.

Prisen for at få passet to børn er derfor (incl. søskenderabat): 4.239 kr.+ 2.036 kr. fratrukket en rabat på 50 pct. af den billigste plads. Det giver 5.257 kr. mdl. eller 63084 kr. pr. år.

For at kunne betale dette beløb skal familien pr. måned tjene $5.257 \text{ kr.}/0.582 = 9.032 \text{ kr. mdl.}$, svarende til 108.384 kr. pr. år.

Hvis forældrene tjener mere end 1.201.087 kr. tilsammen, kommer tallene også til at se anderledes ud, idet der så også skal betales topskat på 15 pct. Der bliver derfor også mindre tilbage efter skat. Beregningen bliver da således:

Først trækkes et arbejdsmarkedsbidrag på 8 pct. I det beløb, der er tilbage trækkes:

Bundskat: 12,11 pct.

Topskat: 15 pct.

Kommuneskat: 23,8 pct.

I alt er stats- og kommuneskat og sundhedsbidrag: 50,90 pct. I kommuner, hvor stats- og kommuneskatten er over det såkaldte skatteloft, nedsættes skatten til staten, så summen i stedet bliver 52,07 pct. Hertil kommer kirkeskat, som ikke er omfattet af skatteloftet, og som i Københavns kommune er på 0,8 pct.

Den samlede skat bliver derfor 51,70 pct., når arbejdsmarkedsbidraget er betalt. Der er 444 kr. tilbage, hvis indkomsten øges med 1000 kr.

UDVIKLINGSTENDENSER PÅ DAGTILBUDSOMRÅDET 2022

For at kunne betale for to børn i pasning skal familien pr. måned tjene $5.257 \text{ kr.} / 0.444 = 11.840 \text{ kr. mdl.}$, svarende til 142.080 kr. pr. år.

Er der i stedet tale om et børnehavebarn og et barn, der skal passes i skolefritidsordning, bliver den månedlige udgift 2.795 kr. For at have penge til denne udgift skal en familie med en indkomst *under* grænsen for topskat tjene 4.802 kr. mdl. ekstra for at have penge til pasningen. Ligger familien *over* grænsen for topskat i indkomst, skal den tjene 6.295 kr. mdl. ekstra for at have penge til pasningen.

Bilag 2.

Billigst og dyrest i 2022 januar 2022

Bilagstabel 2. De 10 kommuner med lavest dagplejetakst

Nr.	Kommune	Dagplejetakst omregnet til 12 mdr. betaling
1	Nordfyn	2.264
2	Kalundborg	2.289
3	Morsø	2.292
4	Brønderslev	2.338
5	Bornholm	2.432
6	Kerteminde	2.450
7	Haderslev	2.478
8	Fanø	2.530
9	Assens	2.537
10	Favrskov	2.540

Bilagstabel 3. De 10 kommuner med højest dagplejetakst

Nr.	Kommune	Dagplejetakst omregnet til 12 mdr. betaling
1	Gentofte	4.326
2	Gladsaxe	3.631
3	Egedal	3.619
4	Gribskov	3.533
5	Greve	3.509
6	Rudersdal	3.460
7	Herlev	3.456
8	Brøndby	3.453
9	København	3.447
10	Hillerød	3.409

Bilagstabel 4. De 10 kommuner med lavest takst i vuggestue med mad

Nr.	Kommune	Vuggestuetakst omregnet til 12 mdr. betaling
1	Ærø	2.679
2	Morsø	2.805
3	Varde	2.979
4	Frederikshavn	2.998
5	Kalundborg	3.005
6	Brønderslev	3.107
7	Sønderborg	3.132
8	Horsens	3.152
9	Vallensbæk	3.173
10	Vejen	3.181

Bilagstabel 5. De 10 kommuner med højest takst i vuggestue med mad

Nr.	Kommune	Vuggestuetakst omregnet til 12 mdr. betaling
1	Fredericia	4.652
2	Glostrup	4.474
3	Dragør	4.415
4	Billund	4.414
5	Hørsholm	4.377
6	Fredensborg	4.367
7	København	4.264
8	Kolding	4.234
9	Guldborgsund	4.219
10	Gentofte	4.208

Bilagstabel 6. De 10 kommuner med lavest takst i børnehave uden mad

Nr.	Kommune	Børnehavetakst omregnet til 12 mdr. betaling
1	Slagelse	1.550
2	Dragør	1.572
3	Varde	1.586
4	Lejre	1.626
5	Odder	1.656
6	Horsens	1.685
7	Solrød	1.685
8	Allerød	1.716
9	Brønderslev	1.719
10	Fredensborg	1.723

Bilagstabel 7. De 10 kommuner med højest takst i børnehave uden mad

Nr.	Kommune	Børnehavetakst omregnet til 12 mdr. betaling
1	Fredericia	2.448
2	Hedensted	2.341
3	Langeland	2.202
4	Lemvig	2.096
5	Halsnæs	2.090
6	Ærø	2.077
7	Vejle	2.065
8	Haderslev	2.064
9	København	2.036
10	Billund	2.026

Bilagstabel 8. De 10 kommuner med lavest fuldtidstakst i SFO

Nr.	Kommune	SFO-takst omregnet til 12 mdr. betaling
1	Fredensborg	982
2	Ærø	985
3	Fanø	1.031
4	Vordingborg	1.066
5	Tårnby	1.130
6	Odsherred	1.183
7	Nyborg	1.210
8	Morsø	1.215
9	Ringkøbing-Skjern	1.260
10	Vesthimmerland	1.265

Bilagstabel 9. De 10 kommuner med højest fuldtidstakst i SFO

Nr.	Kommune	SFO-takst omregnet til 12 mdr. betaling
1	Vejle	2.159
2	Odense	2.113
3	Lyngby-Taarbæk	1.955
4	Egedal	1.938
5	Faaborg-Midtfyn	1.924
6	Frederiksberg	1.903
7	Langeland	1.897
8	Gribskov	1.895
9	Esbjerg	1.894
10	Lemvig	1.864